

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ,
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»**

**Αγγελική Ευθυμίου   Ηλίας Δήμος
Μαρία Μητσιάκη   Ιουλία Αντύπα**

**Εικονογραφημένο Λεξικό
Το Πρώτο μου Λεξικό**

Α΄, Β΄, Γ΄ Δημοτικού

**Τόμος 17ος
(Χ,χ (χαρτονόμισμα) – Ω,ω)**

Εικονογραφημένο Λεξικό

Α΄, Β΄, Γ΄ Δημοτικού

Το Πρώτο μου Λεξικό

**Τόμος 17ος
(Χ,χ (χαρτονόμισμα) – Ω,ω)**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

**Αγγελική Ευθυμίου, Λέκτ. Δημοκρί-
τειου Παν. Θράκης
Ηλίας Δήμος, Εκπαιδευτικός Π.Ε.
Μαρία Μητσιάκη, Φιλολόγος
Ιουλία Αντύπα, Λεξικογράφος**

ΚΡΙΤΕΣ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

**Α. Ν. Συμεωνίδου-Χριστίδου,
Καθηγήτρια Α.Π.Θ.
Κωνσταντίνος Παπανδρέου,
Σχολικός Σύμβουλος
Εμμανουήλ Χαρίτος,
Εκπαιδευτικός Π.Ε.**

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

**Λήδα Βαρβαρούση, Εικονογράφος
– Σκιτσογράφος**

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
Ελένη Λεοντσίνη, Φιλόλογος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Πέτρος Μπερερής, Σύμβουλος του
Παιδαγ. Ινστιτούτου

Χρήστος Παπαρίζος, Σύμβουλος
του Παιδαγωγ. Ινστιτ.

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ
Dr Αρετή Καραθανάση-
Κατσαούνου, Μόνιμη Πάρεδρος
του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Αγγέλικα Κοροβέση, ζωγράφος

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

**ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ**
Ομάδα εργασίας για το Ινστιτούτο
Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**Προσαρμογή: 1)Γκότση Ελένη,
Εκπαιδευτικός, 2)Παραδείση Μαρία,
Εκπαιδευτικός,
Επιμέλεια: Μπακάλη Άννα,
Εκπαιδευτικός**

**Επιστημονικός υπεύθυνος:
Βασίλης Κουρμπέτης, Σύμβουλος Α΄
του Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ**

**Υπεύθυνη του έργου:
Μαρία Γελαστοπούλου,
Μ.Εδ. Ειδικής Αγωγής**

**Τεχνική υποστήριξη: Κωνσταντίνος
Γκυρτής, Δρ. Πληροφορικής**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ,
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ
& ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»**

**Αγγελική Ευθυμίου   Ηλίας Δήμος
Μαρία Μητσιάκη   Ιουλία Αντύπα**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ**

**Εικονογραφημένο Λεξικό
Α΄, Β΄, Γ΄ Δημοτικού**

Το Πρώτο μου Λεξικό

**Τόμος 17ος
(Χ,χ (χαρτονόμισμα) – Ω,ω)**

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια
2.2.1 / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων εκ-
παιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δημήτριος Βλάχος

**Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστι-
τούτου**

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή υποστηρι-
κτικού εκπαιδευτικού υλικού με βά-
ση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Δη-
μοτικό και το Νηπιαγωγείο»**

**Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστι-**

τούτου

Αναπληρωτής Επιστημονικός

Υπεύθυνος Έργου

Γεώργιος Οικονόμου

Σύμβουλος του Παιδαγωγικού

Ινστιτούτου

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75%
από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό
Ταμείο και 25% από εθνικούς
πόρους.**

Προέλευση Χάρτη της Ελλάδας

**«Γνωρίζω την Ελλάδα» Γεωγραφία
Ε΄ Δημοτικού, Οργανισμός Εκδό-
σεως Διδακτικών Βιβλίων, Έκδοση
Δ΄, Αθήνα 2005**

χαρτονόμισμα-----χασάπης

χαρτονόμισμα [το] ουσιαστικό
(χαρτονομίσματα) → χαρτί

χασάπης [ο] ουσιαστικό
(χασάπηδες)

☑ Ο χασάπης μάς πουλάει κρέας. ○ κρεοπώλης ◇ Η κυρία Μαργαρίτα ψωνίζει κρέας από τον ίδιο χασάπη, γιατί έχει το χασάπικό του πάντα καθαρό. ○ κρεοπωλείο 🎵 χα-σά-πης

χασάπικο [το] ουσιαστικό
(χασάπικα) → χασάπης

α
β
γ
δ
ε
ς
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

-χασμουρητό-----χασομερώ

χασμουρητό [το] ουσιαστικό
(χασμουρητά) → χασμουριέμαι

χασμουριέμαι ρήμα (χασμου-
ρήθηκα, θα χασμουρηθώ)

☑ Όταν χασμουριέσαι, ανοίγεις
το στόμα σου και αναπνέεις βα-
θιά χωρίς να το θέλεις, επειδή
είσαι κουρασμένος και θέλεις να
κοιμηθείς.

◇ Σε πιάνει **χασμουρητό**, όταν
νυστάζεις. 🎵 χα-σμου-ριέ-μια

χασομερώ και **χασομεράω**

ρήμα (χασομέρησα, θα χασομερήσω)

☑ Όταν χασομεράς, χάνεις το χρόνο σου χωρίς να κάνεις κάτι χρήσιμο.

✓ «Με χασομέρησε η θεία του κυρίου Μιχάλη με την κουβέντα της κι άργησα να έρθω σπίτι» είπε η κυρία Μαργαρίτα. Έγινε αιτία να καθυστερήσω.

🎵 χα-σο-με-ρώ

χαστούκι [το] ουσιαστικό (χαστούκια)

☑ Όταν δίνεις ένα χαστούκι σε κάποιον, τον χτυπάς με το χέρι σου στο μάγουλο. ◇ Ο κύριος Μιχάλης χαστούκισε τον Ίγκλι

χαστούκι-----χάφτω

και μετά το μετάνιωσε και του ζήτησε συγνώμη. 🎵 χα-στού-κι

χαστουκίζω ρήμα
(χαστούκισα, θα χαστουκίσω)
→ χαστούκι

χατίρι [το] ουσιαστικό (χατίρια)
☑️ Όταν κάνεις το χατίρι κάποιου, του κάνεις ή του προσφέρεις ό,τι θέλει για να τον ευχαριστήσεις. ✓ Ο κύριος Δημήτρης δε χαλάει ποτέ το χατίρι των παιδιών. Τους δίνει πάντα ό,τι του ζητή-σουν. 🎵 χα-τί-ρι

χάφτω ρήμα (έχαψα, θα χάψω) ☑️ Όταν χάφτεις κάτι που

τρώγεται, το τρωσ και το κατά-
πίνεις λαίμαργα. ✍ Ο Κώστας
έχαψε όλο το γλυκό με μία
μπουκιά. Πεινούσε πολύ.

✓ «Δεν τις χάφτω εγώ τις
δικαιολογίες σας!» είπε ο κύριος
Μιχάλης στα παιδιά που του έ-
σπασαν το τζάμι. Δεν τις πι-
στεύω. 🎵 χά-φτω

χαχανίζω ρήμα (χαχάνισα, θα
χαχανίσω)

☑ Όταν χαχανίζεις, γελάς δυνα-
τά. ○ χασκογελώ

◇ Ο κύριος Μιχάλης θυμώνει
όταν ακούει τα χαχανητά των
παιδιών.

🎵 χα-χα-νί-ζω

χειλί-----χειμώνας

χειλί και **χείλος** [το] ουσιαστικό
(χείλια, χείλη)

Τα χείλια σου είναι κάτω από τη μύτη σου και πάνω από το πιγούνι σου. Είναι κόκκινα και τ' ανοίγεις για να γελάσεις, να μιλήσεις και να φας. χει-λι
 'το σώμα μας'

χειμώνας [ο] ουσιαστικό
(χειμώνες)

Ο χειμώνας είναι μία από τις τέσσερις εποχές του έτους. Έρχεται μετά το φθινόπωρο και πριν την άνοιξη. Τα **χειμωνιάτικα** ρούχα είναι πιο βαριά και πιο ζεστά από τα καλοκαιρινά.
 χει-μώ-νας

χειμώνας-----χειρονομία

‘οι εποχές-οι μήνες-οι μέρες’

χειροκροτώ,
χειροκροτούμαι/χειροκροτιέμαι
ρήμα (χειροκρότησα, θα
χειροκροτήσω)

☑ Όταν χειροκροτάς μετά το τέλος μίας παράστασης, χτυπάς με δύναμη τις παλάμες σου μεταξύ τους για να δείξεις τη χαρά και τον ενθουσιασμό σου.

◇ Το χειροκρότημα δίνει πάντα χαρά στους ηθοποιούς. ○ παλαμάκια χέρι

🎵 χει-ρο-κρο-τώ

χειρονομία [η] ουσιαστικό
(χειρονομίες) → χέρι

α
β
γ
δ
ε
ς
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

-χειρότερος-----χειροτεχνία

χειρότερος, χειρότερη,
χειρότερο επίθετο (χειρότεροι,
χειρότερες, χειρότερα)

Όταν κάποιος είναι
χειρότερος, είναι περισσότερο
κακός από κάποιον άλλο.

 Ο φετινός χειμώνας είναι
χειρότερος από τον περσινό.
Έχει περισσότερο κρύο από
πέρυσι.

○ καλύτερος χει-ρό-τε-ρος

χειροτεχνία [η] ουσιαστικό
(χειροτεχνίες)

Χειροτεχνία είναι κάθε κατά-
σκευή που κάνεις με τα χέρια
σου ή με μερικά απλά εργαλεία,
όπως το ψαλίδι και η κόλλα.

χειροτεχνία-----χειρούργος

 Η δασκάλα έδειξε στα παιδιά μία χειροτεχνία του Κώστα. Ήταν ένα κάστρο από χαρτόνι.

✓ Η χειροτεχνία είναι ένα μάθημα που γίνεται στο σχολείο. Σ' αυτό οι μαθητές φτιάχνουν κατασκευές συνήθως από χαρτόνι. χέρι χει-ρο-τε-χνί-α

χειρούργος [ο], [η] ουσιαστικό (χειρούργοι)

 Ο χειρούργος είναι ο γιατρός που κάνει εγχείρηση σε κάποιον άρρωστο. Το χειρουργείο είναι ο ειδικός χώρος που χρειάζεται ο χειρούργος για να κάνει την εγχείρηση. χέρι

 χει-ρούρ-γος - Λέμε και χειρουργός.

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χειρόφρενο-----**χελώνα**

χειρόφρενο [το] ουσιαστικό
(χειρόφρενα) → χέρι

χελιδόνι [το] ουσιαστικό
(χελιδόνια)

☑ Το χελιδόνι είναι ένα πουλί που έρχεται στη χώρα μας την άνοιξη και φεύγει το φθινόπωρο. Έχει ουρά που χωρίζεται στα δύο και είναι μαύρο στο πάνω μέρος του σώματος του και λευκό στην κοιλιά του

🎵 χε-λι-δό-νι

χελώνα [η] ουσιαστικό
(χελώνες)

☑ Η χελώνα είναι ένα ερπετό με σκληρό καβούκι και περπατά πολύ αργά. Όταν βρίσκεται σε κίνδυνο, βάζει το κεφάλι και τα πόδια της μέσα στο καβούκι της. 🎵 χε-λώ-να

- Πότε λέμε ότι κάποιος κάθεται με σταυρωμένα χέρια;

χέρι [το] ουσιαστικό (χέρια)

☑ Έχουμε δύο χέρια, ένα αριστερό κι ένα δεξί. Μ' αυτά μπορούμε να κάνουμε όλες τις δουλειές που θέλουμε.

✓ «Αθηνά, δώσε ένα χέρι στη

μαμά σου για να τελειώσει πιο γρήγορα τις δουλειές της!» είπε ο κύριος Γιάννης. Βοήθησέ την.

✓ Η κυρία Μαργαρίτα είναι το δεξί χέρι του διευθυντή της εφημερίδας. Είναι η καλύτερη συνεργάτιδά του.

✓ Ο Νίκος και η Αθηνά επιτέλους έδωσαν τα χέρια. Συμφιλιώθηκαν.

◇ Όταν ο Ίγκλι ήρθε στην Ελλάδα, δεν καταλάβαινε ελληνικά και η δασκάλα προσπαθούσε να του εξηγήσει με χειρονομίες. Ο κύριος Γιάννης, όταν σταματάει το αυτοκίνητο του, τραβάει το χειρόφρενο για να είναι σίγουρος ότι δε θα κινηθεί.

🎵 χέ-ρι   🖋️ ‘το σώμα μας’

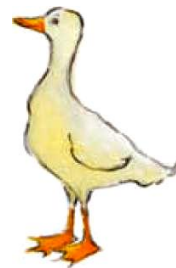
χερούλι [το] ουσιαστικό
(χερούλια)

- Πιάνουμε το χερούλι της πόρτας για να την ανοίξουμε ή να την κλείσουμε. ○ πόμολο
- ✓ «Το χερούλι της κατσαρόλας είναι πλαστικό για να μην καιγόμαστε» είπε η κυρία Μαργαρίτα στην Αθηνά. ○ λαβή
- 🎵 χε-ρού-λι

χήνα [η] ουσιαστικό (χήνες)

- Η χήνα μοιάζει με την πάπια αλλά έχει μακρύτερο λαιμό και είναι πιο μεγάλη.

🎵 χή-να

χήρος-----**χθες**

χήρος [ο], **χήρα** [η] ουσιαστικό
(χήροι, χήρες)

Χήρος είναι ο άντρας που ζει
μόνος του, γιατί η γυναίκα του
έχει πεθάνει. **Χήρα** είναι η γυ-
ναίκα που έχει πεθάνει ο ά-
ντρας της. **Ο θεός Αλέκος**
είναι χήρος και ζει στο χωριό
του. **χή-ρος**

χθες και **χτες** επίρρημα

Χθες είναι η προηγούμενη
ημέρα. **«Χθες ήταν Κυριακή,**
σήμερα είναι Δευτέρα και
πρέπει να πάω στη δουλειά»
σκέφτηκε ο κύριος Γιάννης ●
σήμερα, αύριο **Η χθεσινή**
ημέρα ήταν πολύ

ξεκούραστη για τον κύριο
Γιάννη, γιατί ήταν Κυριακή και
δεν πήγε στη δουλειά. 🎵 χθες

χιλιόμετρο [το] ουσιαστικό
(χιλιόμετρα)

☑ Το χιλιόμετρο είναι 1000 με-
τρα. Με το χιλιόμετρο μετράμε
τις αποστάσεις μεταξύ των πό-
λεων και των χωριών. ✍ Η Κό-
ρινθος είναι 80 χιλιόμετρα μα-
κριά από την Αθήνα.

🎵 χι-λιό-με-τρο

χιμπατζής [ο] ουσιαστικό
(χιμπατζήδες)

☑ Ο χιμπατζής είναι ένας πίθη-
κος που μοιάζει πολύ στον

-χιμπατζής-----χιόνι

άνθρωπο. Ζει στην Αφρική,
είναι έξυπνο ζώο και μαθαίνει
εύκολα πολλά πράγματα.

🎵 **χι-μπα-τζής**

χιονάνθρωπος [ο] ουσιαστικό
(χιονάνθρωποι) → χιόνι

χιόνι [το] ουσιαστικό (χιόνια)

☑ Το χιόνι είναι άσπρες νιφάδες παγωμένου νερού που πέφτουν από τον ουρανό, όταν κάνει πολύ κρύο και σκεπάζουν τα πάντα πάνω στη γη.

χιόνι-----χινοοστιβάδα

✓ «Σαν τα χιόνια! Πώς και μας ήρθες;» ρώτησε έκπληκτη η κυρία Μαργαρίτα το θείο Τάκη. Δε μας έρχεσαι συχνά. ◇ Το χειμώνα χιονίζει συχνά στα βουνά. Όταν όλα είναι γύρω χιονισμένα, τα παιδιά και οι μεγάλοι διασκεδάζουν στο χιόνι, φτιάχνοντας χιονάνθρωπο και παίζοντας χινοπόλεμο. Πολλοί πηγαίνουν σε χινοδρομικά κέντρα. Χινοοστιβάδα 🎵 χιό-νι

χιονίζει ρήμα (χιόνισε, θα χιονίσει) → χιόνι

χινοοστιβάδα [η] ουσιαστικό (χινοοστιβάδες)

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χινοοσιβάδα -----χλιαρός

Η χινοοσιβάδα είναι μία μεγάλη μπάλα χιονιού που ξεκολλάει από την πλαγιά ενός βουνού και κατακυλά προς τα κάτω. Καθώς κατακυλά, μεγαλώνει συνέχεια και καταστρέφει ό,τι βρεθεί στο δρόμο της.

🎵 χιο-νο-στι-βά-δα

χιούμορ [το] ουσιαστικό

Όταν έχεις χιούμορ, λες έξυπνα αστεία. 🎵 χιού-μορ

- Ξένη λέξη. Δεν αλλάζει ούτε στον ενικό ούτε στον πληθυντικό αριθμό.

χλιαρός, χλιαρή, χλιαρό

επίθετο (χλιαροί, χλιαρές, χλιαρά)

χλιαρός-----χλωμός

☑ Όταν το νερό είναι χλιαρό, δεν είναι ούτε πολύ ζεστό ούτε πολύ κρύο. 🎵 χλι-α-ρός

χλωμιάζω ρήμα (χλώμιασα, θα χλωμιάσω) → χλωμός

χλωμός, χλωμή, χλωμό επίθετο (χλωμοί, χλωμές, χλωμά)

☑ Όταν είσαι χλωμός, το πρόσωπο σου είναι κίτρινο. 🖋️ Η κυρία Μαργαρίτα ανησύχησε, όταν είδε τον Κώστα χλωμό. «Πρέπει να έχεις πυρετό» είπε.

◇ «Γιατί χλώμιασες, Κώστα;» ρώτησε η κυρία Μαργαρίτα. «Μήπως δεν αισθάνεσαι καλά;»

🎵 χλω-μός

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χνάρι-----**χοίρος**

χνάρι [το] ουσιαστικό (χνάρια)

☑ Τα χνάρια είναι τα σημάδια που αφήνεις, όταν περπατάς πάνω στο χώμα. ○ αποτύπωμα, ίχνος 🎵 χνά-ρι

χνούδι [το] ουσιαστικό (χνούδια)

☑ Τα χνούδια είναι η σκόνη και οι τρίχες που μαζεύονται στις γωνίες του σπιτιού και κάτω από τα έπιπλα μας. 🎵 χνού-δι

χοίρος [ο] ουσιαστικό (χοίροι)

☑ Χοίρο λέμε αλλιώς το γουρούνι. ◇ Η κυρία Μαργαρίτα έψησε χοιρινές μπιριζόλες για όλη την οικογένεια. 🎵 χοί-ρος

χολ [το] ουσιαστικό

☑ Στο χολ υποδεχόμαστε τους καλεσμένους που έρχονται στο σπίτι μας, πριν πάμε να καθίσουμε σε κάποιο δωμάτιο μαζί τους. 🎵 χολ Ξένη λέξη. Δεν αλλάζει ούτε στον ενικό ούτε στον πληθυντικό αριθμό.

χόμπι [το] ουσιαστικό

☑ Το χόμπι είναι κάτι που μας αρέσει να κάνουμε συχνά, γιατί μας ευχαριστεί και μας ξεκουράζει. 🖋 Το χόμπι της Αθηνάς είναι η ζωγραφική. 🎵 χό-μπι Ξένη λέξη. Δεν αλλάζει ούτε στον ενικό ούτε στον πληθυντικό αριθμό.

-χοντραίνω-----χοντρός

χοντραίνω ρήμα (χόντρουνα, θα χοντρύνω)

- Όταν χοντραίνεις, παίρνεις περισσότερα κιλά απ' όσα πραγματικά χρειάζεσαι, επειδή τρως πάρα πολύ. ○ παχαίνω
- αδυνατίζω, λεπταίνω
- ◇ **χοντρός** 🎵 χο-ντραί-νω

χοντρός, χοντρή, χοντρό
επίθετο (χοντροί, χοντρές, χοντρά)

- Ένας χοντρός άνθρωπος έχει πολύ περισσότερα κιλά απ' όσα έπρεπε κανονικά να έχει.
- ✍️ Ο θείος Αλέκος είναι **χοντρός** αλλά τώρα τελευταία δεν τρώει πολύ. Κάνει δίαιτα.

χοντρός-----χορδή

- παχύς ● λεπτός, αδύνατος
✓ Ο θείος Τάκης έδεσε τη βάρκα του με χοντρό σκοινί για να μην την πάρει το κύμα. ● λεπτός
✓ Ο κύριος Γιάννης έχει χοντρή φωνή, ενώ η κυρία Μαργαρίτα λεπτή.
● λεπτός ◇ χοντραίνω
🎵 χο-ντρός ✍️ 'αντίθετα'

χορδή [η] ουσιαστικό (χορδές)
☑️ Οι χορδές είναι τα λεπτά νήματα που έχουν πάνω τους κάποια μουσικά όργανα. Όταν αγγίζεις τις χορδές, βγάζουν ήχο. ✍️ Η κιθάρα έχει έξι χορδές. ✓ Το νήμα που ενώνει τις δύο άκρες ενός τόξου είναι η

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χορδή ----- **χορεύω**

χορδή του. χορ-δή

χορευτής [ο], χορεύτρια [η]
ουσιαστικό (χορευτές,
χορεύτριες) → χορεύω

χορεύω ρήμα (χόρεψα, θα
χορέψω)

Όταν χορεύεις, κουνάς
το σώμα σου σύμφωνα
με το ρυθμό της μουσικής
που ακούγεται.

◇ Ο θείος Αλέκος είναι πολύ
καλός χορευτής. Του αρέσει

χορεύω-----χοροπηδῶ

να χορεύει ελληνικούς και ξένους χορούς. Όταν κάνεις χορό, μαθαίνεις να χορεύεις. Χορευτική μουσική είναι η μουσική που κάνει τον κόσμο να χορεύει.🎵

χο-ρεύ-ω

χοροπηδῶ και **χοροπηδάω**
ρήμα (χοροπήδησα, θα χοροπήδησω)

☑ Όταν χοροπηδάς, κουνιέσαι πηδώντας ζωηρά από δω κι από κει σαν να χορεύεις.

🖋 Η Αθηνά χοροπήδησε από τη χαρά της, μόλις είδε τη Ροζαλία στην αποθήκη.

🎵 χο-ρο-πη-δῶ

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χορός-----**χορταίνω**

χορός [ο] ουσιαστικό (χοροί) →
χορεύω

χορταίνω ρήμα (χόρτασα, θα
χορτάσω)

☑ Ο Κώστας είχε χορτάσει. Εί-
πε ότι ήταν χορτασμένος από τα
γλυκά που έφαγε στο σχολείο.

Δεν πεινούσε και δεν ήθελε
άλλο φαγητό, γιατί είχε φάει ό-
σο χρειαζόταν ● πεινώ

✓ Η Αθηνά δε χορταίνει ποτέ να
παίζει με τη Ροζαλία. Το ευ-
χαριστιέται πολύ και δε βαριέ-
ται ποτέ. ◇ Ο Κώστας γύρισε

χορτάτος από το σχολείο, γιατί
είχε φάει γλυκά. ● πεινασμένος

χορταστικός 🎵 χορ-ταί-νω

χορτάρι-----χόρτο

χορτάρι [το] ουσιαστικό
(χορτάρια) → χόρτο

χορτάτος, χορτάτη, χορτάτο
επίθετο (χορτάτοι, χορτάτες,
χορτάτα) → χορταίνω

χόρτο [το] ουσιαστικό (χόρτα)
 Το χόρτο είναι τα πολλά μικρά πράσινα φυτά που φυτρώνουν μόνα τους μαζεμένα σ' ένα μέρος. Με χόρτο τρέφονται τα χορτοφάγα ζώα, όπως τα πρόβατα και οι αγελάδες.
 πρασινάδα, χορτάρι, χλόη
 Χόρτα λέμε και μερικά πράσινα φυτά, όπως τα ραδίκια και τα βλίτα που τα βράζουμε και

α
β
γ
δ
ε
ς
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χόρτο ----- **χουζουρεύω**

τα κάνουμε σαλάτα. **◇ χορτάρι,**
χορτοφάγος **χόρ-το**

χορωδία [η] ουσιαστικό
(χορωδίες)

Η χορωδία είναι μία ομάδα ανθρώπων που τραγουδούν μαζί τραγούδια. Η Αθηνά είναι μέλος της χορωδίας του σχολείου της. **χο-ρω-δί-α**

χουζουρεύω ρήμα
(χουζούρεψα, θα χουζουρέψω) Όταν χουζουρεύεις, μένεις ξαπλωμένος στο κρεβάτι σου μετά το ξύπνημα, χωρίς να θέλεις να κάνεις τίποτα.

◇ Του Κώστα του αρέσει πολύ το

χουζουρεύω-----χρειάζομαι

χουζούρι τα πρωινά της Κυρια-
κής. 🎵 χου-ζου-ρεύ-ω

χούφτα [η] ουσιαστικό
(χούφτες)

☑️ Χούφτα λέμε το μέσα μέρος
της παλάμης σου, όταν έχεις
λυγισμένα λίγο τα δάχτυλά σου.

✓ Μία χούφτα καραμέλες είναι
όσες καραμέλες χωράνε σε μία
χούφτα. 🎵 χού-φτα

χρειάζομαι ρήμα (χρειάστηκα,
θα χρειαστώ)

☑️ Όταν χρειάζεσαι κάτι, σου

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

-χρειάζομαι-----χρήμα

λείπει και το έχεις ανάγκη.

 Ο Κώστας **χρειάζεται** μία καινούρια μπάλα, γιατί έχασε αυτή που είχε.

✓ «**Χρειάζεται** ν' αγοράσουμε άλλη μπάλα» είπε στον πατέρα του. ○ πρέπει

 χρει-ά-ζο-μαι

χρήμα [το] ουσιαστικό
(χρήματα)

 Χρήματα λέμε τα λεφτά. Τα **χρήματα** τα έχουμε για να μπορούμε ν' αγοράζουμε ό,τι χρειαζόμαστε.

 «**Χρειάζονται** αρκετά **χρήματα** για να αγοράσει κανείς ένα καινούριο σπίτι» είπε ο πατέρας του Ίγκλι.

χρήμα-----χρησιμοποιώ

◇ Οι τράπεζες έχουν μεγάλα χρηματοκιβώτια για να βάζουν εκεί τα χρήματα που έχουν.

🎵 χρή-μα

χρησιμεύω ρήμα (χρησίμεψα, θα χρησιμέψω) → χρήσιμος

χρησιμοποιώ,
χρησιμοποιούμαι ρήμα
(χρησιμοποίησα, θα χρησιμο-
ποιήσω)

☑ Όταν χρησιμοποιείς κάτι, το έχεις και κάνεις τη δουλειά σου μ' αυτό. 🖋 Ο κύριος Γιάννης **χρησιμοποιεί** αυτοκίνητο για να πάει στη δουλειά του.

🎵 χρη-σι-μο-ποι-ώ

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χρήσιμος-----χριστιανός

χρήσιμος, χρήσιμη, χρήσιμο
επίθετο

(χρήσιμοι, χρήσιμες, χρήσιμα)

Όταν κάτι μας είναι **χρήσιμο**,
μας βοηθάει σε κάτι που θέλου-
με να κάνουμε. Ένα κουτί με

μπογιές είναι ένα **χρήσιμο** δώ-
ρο για την Αθηνά που θέλει να
γίνει ζωγράφος. ωφέλιμος

άχρηστος Οι **μπογιές**
χρησιμεύουν στη ζωγραφική.

 χρή-σι-μος

χριστιανός [ο], **χριστιανή** [η]
ουσιαστικό (χριστιανοί,
χριστιανές)

Χριστιανός είναι αυτός που
έχει βαφτιστεί σε **χριστιανική**

χριστιανός-----Χριστούγεννα

εκκλησία. Οι Χριστιανοί πιστεύουν σ' αυτά που έχει πει ο Χριστός.

◇ χριστιανικός, Χριστός

♪ χρι-στια-νός

Χριστός [ο] ουσιαστικό

☑ Για τους Χριστιανούς ο Χριστός είναι ο γιος του Θεού που ήρθε στον κόσμο και σταυρώθηκε για τη σωτηρία των ανθρώπων.

○ Ιησούς Χριστός

♪ Χρι-στός

Χριστούγεννα, [τα] ουσιαστικό

☑ Τα Χριστούγεννα γιορτάζουμε τη γέννηση του Χριστού.

α
β
γ
δ
ε
ς
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

Χριστούγεννα -----χρονιά

 Τις ημέρες των Χριστουγέννων τα σχολεία είναι κλειστά. Κάθε χρόνο τα Χριστούγεννα στολίζουμε χριστουγεννιάτικο δέντρο στο σπίτι μας. Χρι-στού-γεν-να

χρονιά [η] ουσιαστικό (χρονιές)
 Χρονιά λέμε το έτος. Μία χρονιά έχει 12 μήνες.
 Η Αθηνά πήρε τηλέφωνο την Ελένη για να της ευχηθεί καλή **χρονιά**. χρόνος, έτος
 Η σχολική χρονιά είναι το διάστημα που γίνονται μαθήματα στα σχολεία, και οι μαθητές τελειώνουν μία ολόκληρη τάξη.

χροιά-----χρόνος

○ σχολικό έτος 🎵 χρο-νιά

χρόνος [ο] ουσιαστικό (χρόνοι και χρόνια)

☑️ Ο Κώστας έβλεπε μία ταινία επιστημονικής φαντασίας. Οι ήρωες ταξίδευαν μέσα στο χρόνο. Πότε πήγαιναν στο παρελθόν και πότε στο παρόν.

✓ Ο χρόνος είναι το διάστημα που έχουμε για να μπορέσουμε να κάνουμε κάτι. ✍️ Ο κύριος Γιάννης προσπαθεί να δουλεύει λιγότερες ώρες για να έχει περισσότερο χρόνο για την οικογένειά του. Η δουλειά τού παίρνει πολύ χρόνο.

α
β
γ
δ
ε
ς
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χρόνος-----**χρυσός**

- ✓ Χρόνο λέμε και το έτος. Ένας χρόνος έχει 12 μήνες. ○ έτος, χρονιά
- ✓ Όταν κάποιος γιορτάζει, του λέμε «χρόνια πολλά» για να του ευχηθούμε.
- ✓ Η Αθηνά υποσχέθηκε στην Ελένη ότι του χρόνου θα πάνε μαζί στην Κρήτη. Το επόμενο έτος. 🎵 χρό-νος

χρυσάφι [το] ουσιαστικό
(χρυσάφια) → χρυσός

χρυσός [ο] ουσιαστικό
☑ Ο χρυσός είναι ένα μέταλλο με λαμπερό κίτρινο χρώμα και με μεγάλη αξία.

Το χρησιμοποιούμε για να φτιάχνουμε κοσμήματα και νομίσματα. ○ χρυσάφι
✓ (σαν επίθετο) Ένα χρυσό κόσμημα είναι φτιαγμένο από χρυσό. ○ χρυσαφένιος
◇ Το χρυσόψαρο είναι ένα μικρό ψάρι του γλυκού νερού. Το βλέπουμε συχνά στα ενυδρεία ή το έχουμε σε μία γυάλα στο σπίτι μας. 🎵 χρυ-σός

χρυσά νομίσματα

χρυσός, χρυσή, χρυσό επίθετο
(χρυσοί, χρυσές, χρυσά)

χρυσός-----**χρώμα**

→ χρυσός

χρώμα [το] ουσιαστικό
(χρώματα)

☑ Το άσπρο, το μαύρο, το κόκκινο, το κίτρινο, το πράσινο και το μπλε είναι χρώματα.

✓ Χρώμα λέμε το υγρό που χρησιμοποιούμε για να ζωγραφίζουμε ή για να βάφουμε τους τοίχους.

○ βαφή, μπογιά

✓ Λέμε ότι χάνεις το χρώμα σου, όταν γίνεσαι χλωμός και ότι παίρνεις χρώμα, όταν γίνεσαι πιο σκούρος ή πιο κόκκινος.

◇ Όταν χρωματίζεις κάτι,

χρώμα-----χρωστώ

του βάζεις χρώμα, το βάφεις. Ένα χρωματιστό μπλουζάκι έχει πολλά χρώματα και δεν είναι μόνο μαύρο ή άσπρο.

🎵 χρώ-μα 🖋️ τα χρώματα'

χρωματίζω, χρωματίζομαι
ρήμα (χρωμάτισα, θα χρωματίσω) → χρώμα

χρωστώ και **χρωστάω** ρήμα
(χρωστούσα, θα χρωστώ)

☑️ Όταν χρωστάς χρήματα ή κάτι άλλο, πρέπει να τα δώσεις πίσω, γιατί τα έχεις πάρει για λίγο, τα έχεις δανειστεί. 🖋️

Ο θείος Τάκης χρωστάει στην τράπεζα τα χρήματα που πήρε

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χρωστώ-----**χτένα**

για να φτιάξει το σπίτι του.

○ οφείλω   🎵 χρω-στώ

χταπόδι [το] ουσιαστικό
(χταπόδια)

☑ Το χταπόδι είναι ένα ζώο της θάλασσας που έχει οκτώ πόδια, τα πλοκάμια.

🎵 χτα-πό-δι   🖋 'η θάλασσα'

χτένα [η] ουσιαστικό (χτένες)

☑ Η χτένα είναι από κόκαλο ή πλαστικό κι έχει πολλά δόντια. Με τη χτένα ξεμπερδεύουμε τα μαλλιά μας και τα χτενίζουμε.

◇ Η θεία Κατερίνα πάει συχνά στο κομμωτήριο για να χτενιστεί. Το χτένισμά της είναι

χτένα-----χτίζω

πολύ όμορφο. Όταν χτενίζει τα μαλλιά της μόνη της, είναι πολύ διαφορετικά. 🎵 χτέ-να

χτενίζω, χτενίζομαι ρήμα
(χτένισα, θα χτενίσω) → χτένα

χτες επίρρημα → χθες

χτίζω και **κτίζω, χτίζομαι/κτίζομαι** ρήμα (έχτισα, θα χτίσω)

☑ Ο θείος Αλέκος έχτισε ένα

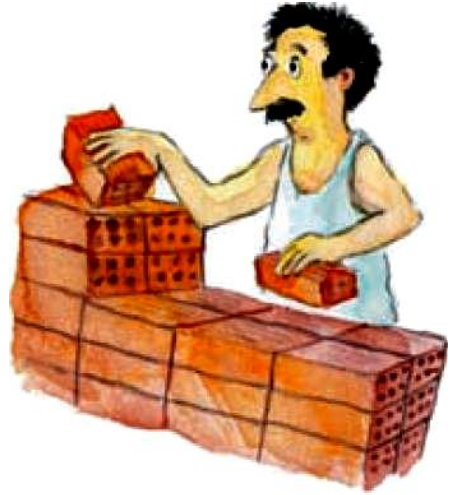
α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

-χτίζω-----

-----χτυπώ

πολύ όμορφο σπίτι στο χωριό του. Το έφτιαξε με τούβλα, τσιμέντο και άλλα υλικά.

◇ Για να γίνει το σπίτι του θείου Αλέκου, δούλεψαν πολλοί χτίστες. 🎵 χτί-ζω

χτίστης [ο] ουσιαστικό (χτίστες)
→ χτίζω

χτυπώ και **χτυπάω**, **χτυπιέμαι**
ρήμα
(χτύπησα, θα χτυπήσω)

☑ Όταν χτυπάς κάτι, το κάνεις να βγάζει ήχο και ν' ακούγεται. Όταν κάτι χτυπά, βγάζει ήχο.

 Ο δάσκαλος χτύπησε το κουδούνι και τα παιδιά βγήκαν διάλειμμα. Το κουδούνι χτύπησε δυνατά. Το χτύπημά του ακούστηκε σε όλο το σχολείο.

✓ Όταν χτυπάς κάποιον με το χέρι σου ή με κάποιο άλλο μέρος του σώματος σου, τον κάνεις να πονάει ή τον τραυματίζεις. Του δίνεις χτυπήματα.

 Ο Κώστας χτύπησε κατά λάθος την Αθηνά και ζήτησε συγγνώμη.

✓ Όταν χτυπάς, πέφτεις με δύναμη κατά λάθος πάνω σε κάτι

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

-χτυπώ-----

χτυπώ

και πονάς ή παθαίνεις κάτι.

 Η Αθηνά έπεσε από το ποδήλατο και χτύπησε. Η Ελένη έτρεξε να περιποιηθεί το χτύπημα.

 χτύπημα

 χτυ-πώ

τα χρώματα

κόκκινο

ροζ

πράσινο

μωβ

μπλε

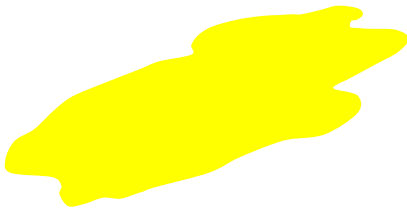
πορτοκαλί

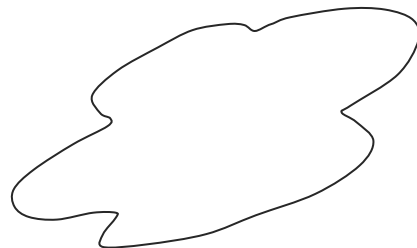
σίελ

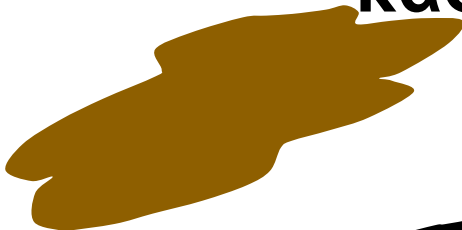
κίτρινο

άσπρο

καφέ

μαύρο

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

-χυμός-----χύνω

χυμός [ο] ουσιαστικό (χυμοί)

Για να φτιάξεις χυμό από φρούτα, τα κόβεις στη μέση ή σε κομμάτια και τα πιέζεις πολύ με τα χέρια σου ή με τη βοήθεια ενός εργαλείου που το λέμε αποχυμωτή, μίξερ ή μπλέντερ.

 χυ-μός

χύνω, χύνομαι ρήμα (έχυσα, θα χύσω)

Όταν χύνω κάτι υγρό, το αφήνω να πέσει έξω από εκεί που βρίσκεται.

 Η Αθηνά έχυσε το γάλα από το ποτήρι της πάνω στο τραπέζομάντιλο.

 χύ-νω

χύτρα-----χωνάκι

χύτρα [η] ουσιαστικό (χύτρες)

☑ Η χύτρα είναι μία μεγάλη καταρόλα που τη χρησιμοποιούμε για να βράζουμε φαγητό πο-λύ γρήγορα. 🎵 χύ-τρα

χώμα [το] ουσιαστικό (χώματα)

☑ Στο χώμα φυτεύουμε και καλλιεργούμε τα φυτά. Όταν το χώμα βρέχεται, γίνεται λάσπη.
✓ Όταν πέφτεις στο χώμα, πέφτεις στο έδαφος.

◇ **χωμάτινος** 🎵 χώ-μα

χωνάκι [το] ουσιαστικό

(χωνάκια) ☑ Το χωνάκι είναι παγωτό που το έχουμε βάλει μέσα σε μικρό χωνί από

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χωνάκι-----**χωνί**

μπισκότο. χω-νά-κι
Δες παγωτό

χωνεύω, χωνεύομαι ρήμα
(χώνεψα, θα χωνέψω)

Όταν τρώμε πάρα πολύ, ο οργανισμός μας δυσκολεύεται να χωνέψει το φαγητό. Δυσκολεύεται να το μετατρέψει σε κάτι χρήσιμο για το σώμα μας. Η χώνεψη γίνεται με δυσκολία.

✓ Λέμε ότι δε χωνεύουμε κάποιον, όταν δεν τον συμπαθούμε. **χώνεψη** χω-νεύ-ω

χωνί [το] ουσιαστικό (χωνιά)

Το χωνί έχει σχήμα κώνου και το χρησιμοποιούμε για να

γεμίζουμε εύκολα
ένα δοχείο με νερό ή λάδι
ή κάποιο άλλο υγρό.

◇ χωνάκι 🎵 χω-νί

χώνω, χώνομαι ρήμα (έχωσα,
θα χώσω)

☑ Όταν χώνω κάτι κάπου, το
βάζω βαθιά με δύναμη μέσα σε
κάτι άλλο. 🖋️ Οι τεχνίτες έχω-
σαν την κολόνα πολύ βαθιά στο
χώμα.

○ μπήγω ● βγάζω

✓ Ο θείος Τάκης έχωσε βιαστι-
κά μερικά ρούχα σε μία βαλίτσα
αλλά είδε ότι δεν έβρισκε τις
κάλτσες του.

○ βάζω «Πού τις έχωσε πάλι η

-χώνω

-χωράφι

γυναίκα μου» σκέφτηκε.

○ καταχωνιάζω, κρύβω

✓ Η Αθηνά έτρεξε να χωθεί κάτω από τα σκεπάσματα, γιατί κρύωνε. ○ τρυπώνω

✓ Λέμε ότι χώνεσαι ή χώνεις τη μύτη σου παντού, όταν ανακατεύεσαι με τα πράγματα και τις δουλειές των άλλων.

♪ χώνω

χώρα [η] ουσιαστικό (χώρες)

☑ Η χώρα μας είναι η Ελλάδα.

○ κράτος ♪ χώνω

χωράφι [το] ουσιαστικό (χωράφια)

☑ Το χωράφι είναι ένα κομμάτι

χωράφι-----χωρίζω

γης που μπορούμε
να το καλλιεργήσουμε.

○ αγρός   🎵 χω-ρά-φι

χωριάτης [ο], **χωριάτισσα** [η]
ουσιαστικό (χωριάτες, χωριά-
τισσες) → χωριό

χωρίζω, χωρίζομαι ρήμα
(χώρισα, θα χωρίσω)

☑ Όταν χωρίζεις κάτι, το βάζεις
μακριά από κάτι άλλο.

✍ Η κυρία Μαργαρίτα **χώρισε**
τα άσπρα από τα χρωματιστά

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χωρίζω

χωρίζω

ρούχα πριν τα βάλει στο
πλυντήριο.

○ ξεχωρίζω ● ανακατεύω,
ενώνω

✓ Όταν χωρίζεις κάτι, το κόβεις
σε κομμάτια.

 Ο δάσκαλος μάς ζήτησε να
χωρίσουμε τις λέξεις σε συλ-
λαβές. ○ διαιρώ

✓ Όταν ένα ζευγάρι χωρίζει, το-
τε ο άντρας και η γυναίκα παίρ-
νουν διαζύγιο και ζουν χωρι-
στά.

◇ Ο χωρισμός του Ίγκλι από τον
παππού και τη γιαγιά, όταν
άφησε την πατρίδα του, ήταν
πολύ δύσκολος. χωριστός

 χω-ρί-ζω

χωριό-----χωριστός

χωριό [το] ουσιαστικό (χωριά)

☑ Το χωριό είναι μία περιοχή στην εξοχή με πολλά σπίτια. Οι άνθρωποι που κατοικούν σ' αυτά τα σπίτια λέγονται **χωρικοί** ή **χωριάτες**. Τα χωριά είναι πολύ μικρότερα από τις πόλεις κι έχουν πολύ λιγότερους κατοίκους. **◇ χωριάτικος** 🎵
χω-ριό

χωριστός, χωριστή, χωριστό
επίθετο (χωριστοί, χωριστές,
χωριστά)

☑ Όταν κάτι είναι χωριστό από κάτι άλλο, δεν είναι κοντά του ή δεν είναι ενωμένο μ' αυτό.

✍ Ο Κώστας κι η Αθηνά έχουν **χωριστά** δωμάτια ο καθένας.

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

χωριστός ----- χωρίστρα

○ ξεχωριστός ● ενωμένος,
αχώριστος

◇ Οι τάξεις του σχολείου επισκέφτηκαν χωριστά την έκθεση βιβλίου. χωρίζω

♪ χω-ρι-στός

χωρίστρα [η] ουσιαστικό
(χωρίστρες)

☑ Όταν κάνεις τα μαλλιά σου χωρίστρα, τα χτενίζεις χωρίζοντάς τα σε δύο μέρη.

♪ χω-ρί-στρα

χώρος-----χωρώ

χώρος [ο] ουσιαστικό (χώροι)

☑ Ένας καναπές πιάνει πολύ χώρο, ενώ μία καρέκλα πιάνει λιγότερο χώρο, γιατί είναι πολύ μικρότερη. ✍ Η τάξη της Αθηνάς είναι μικρή και δεν υπάρχει άλλος χώρος για να βάλουν περισσότερα θρανία. ○ τόπος

🎵 χώ-ρος

χωροφύλακας [ο] ουσιαστικό (χωροφύλακες)

☑ Χωροφύλακα έλεγαν παλιότερα τον αστυνομικό.

🎵 χω-ρο-φύ-λα-κας

χωρώ και **χωράω** ρήμα (χώρεσα, θα χωρέσω)

α
β
γ
δ
ε
ς
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

☑ Όταν κάτι χωράει κάπου, τότε μπορεί να μπει μέσα σ' αυτό. Δεν περισσεύει, ούτε είναι πολύ μεγάλο. ✍ «Τα βιβλία χωράνε στην τσάντα» είπε ο Κώστας κι ετοιμάστηκε να φύγει.

✓ Όταν κάτι χωράει μία συγκεκριμένη ποσότητα, τότε η ποσότητα αυτή μπορεί να μπει μέσα σ' αυτό. ✍ Το λεωφορείο χωράει πενήντα άτομα, ενώ το αυτοκίνητο χωράει πέντε.

◇ χώρος

🎵 χω-ρώ

ψάθα ----- ψαλίδι

Ψ ψ

ψάθα [η] ουσιαστικό (ψάθες)

☑ Απλώνεις την ψάθα στην παραλία το καλοκαίρι για να καθίσεις ή ν' αφήσεις τα πράγματά σου.

◇ Ο θείος Αλέκος κυκλοφορεί μ' ένα ψάθινο καπέλο το καλοκαίρι για να μην τον καίει ο ήλιος.

🎵 ψά-θα

ψαλίδι [το] ουσιαστικό (ψαλίδια)

☑ Με το ψαλίδι μπορείς να κόβεις χαρτί, ύφασμα ή τα μαλλιά σου.

🎵 ψα-λί-δι ✂ 'τα εργαλεία'

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ψαράς ----- **ψάρι**

ψαράς [ο] ουσιαστικό
(ψαράδες)

☑ Ψαράς είναι αυτός που η δουλειά του είναι να πιάνει ψάρια.

✓ Ψαράς είναι κι αυτός που πουλάει ψάρια.

◇ Ο θείος Τάκης όταν έχει ελεύθερο χρόνο πηγαίνει για ψάρεμα. Του αρέσει να ψαρεύει και να πιάνει πολλά ψάρια.

🎵 ψα-ράς   ✍ 'η θάλασσα'

ψαρεύω ρήμα (ψάρεψα, θα ψαρέψω) → ψαράς

ψάρι [το] ουσιαστικό (ψάρια)

☑ Τα μπαρμπούνια, οι σαρδέλες και ο σολομός είναι ψάρια.

ψάρι ----- ψαχνό

Τα ψάρια είναι ζώα που ζουν και αναπνέουν μέσα στη θάλασσα, στις λίμνες και τα ποτάμια.

Το σώμα τους είναι σκεπασμένο με

λέπια. ψαρό-

σουπα ψά-ρι

ψαχνό [το] ουσιαστικό

 Το ψαχνό είναι ένα κομμάτι κρέας που δεν έχει καθόλου κόκαλο και λίπος. ψα-χνό

- Όταν πηγαίνω κάπου για πρώτη φορά και δεν αισθάνομαι άνετα, λέμε ότι αισθάνομαι σαν

..... έξω από το νερό.

Ποια λέξη λείπει;

α
β
γ
δ
ε
ς
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ψάχνω ----- ψαχουλεύω

ψάχνω, ψάχνομαι ρήμα
(έψαξα, θα ψάξω)

✓ Όταν ψάχνεις κάτι, προσπαθείς να το βρεις.

✍ Η Αθηνά έψαχνε να βρει τη Ροζαλία που είχε χαθεί.

◇ Το ψάξιμο για τη Ροζαλία κράτησε αρκετές ημέρες.

🎵 ψά-χνω

ψαχουλεύω ρήμα
(ψαχούλεψα, θα ψαχουλέψω)

✓ Όταν ψαχουλεύεις, ψάχνεις για κάτι ανάμεσα σε διάφορα άλλα πράγματα και τ' ανακατεύεις.

✍ Η Αθηνά ψαχούλεψε την τσάντα της για να βρει ένα μολύβι.

ψαχουλεύω ----- ψεκάζω

✓ Ο κύριος Γιάννης ψαχούλεψε στο σκοτάδι για να βρει τον διακόπτη και ν' ανάψει το φως. Έψαχνε να βρει κάτι με τα δάχτυλά του.

◇ ψαχούλεμα 🎵 ψα-χου-λεύ-ω

ψείρα [η] ουσιαστικό (ψείρες)

☑ Η ψείρα είναι ένα πολύ μικρό έντομο που ζει και γεννάει τα αυγά της στα κεφάλια των ανθρώπων, ανάμεσα στις τρίχες των μαλλιών τους. Όταν έχουμε ψείρες στο κεφάλι μας, ξυνόμαστε πάρα πολύ. 🎵 ψεί-ρα

ψεκάζω, ψεκάζομαι ρήμα
(ψέκασα, θα ψεκάσω)

α
β
γ
δ
ε
ς
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

α - ψεκάζω ----- ψέμα

β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

☑ Όταν ψεκάζουμε τα φυτά και τα δέντρα, ρίχνουμε πάνω τους πολλές σταγόνες φάρμακο για να τα προστατεύσουμε από διάφορες αρρώστιες. 🎵 ψε-κά-ζω

ψέλνω και **ψάλλω** ρήμα
(έψαλα, θα ψάλω)

☑ Στην εκκλησία οι παπάδες και οι ψάλτες ψέλνουν ύμνους της Θείας Λειτουργίας.

✓ Η κυρία Μαργαρίτα τα έψαλε στον Κώστα για το σπάσιμο του βάζου. Τον μάλωσε.

◇ **ψάλτης** 🎵 ψέλ-νω

ψέμα [το] ουσιαστικό (ψέματα)

☑ Όταν έχεις κάνει μία ζημιά και

ψέμα-----ψεύτης

Λες ότι δεν την έκανες εσύ αλλά κάποιος άλλος, τότε λες ψέματα. Λες κάτι που δεν είναι αληθινό. ● αλήθεια

◇ Ένας ψεύτης λέει ψέματα.

ψεύτικος 🎵 ψέ-μα

ψεύτης [ο], **ψεύτρα** [η] ουσιαστικό (ψεύτες, ψεύτρες) → ψέ-μα

Αν θέλεις να μάθεις τι έγινε με τη Ροζαλία που χάθηκε, ψάξε μέσα στο λεξικό τις λέξεις αναστατώνω, ανησυχώ, εξαφανίζομαι, βρίσκω, καταφεύγω, κουλουριάζω, κουνώ, χαίρομαι, χοροπηδώ

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ψεύτικος ----- ψηλός

ψεύτικος, ψεύτικη, ψεύτικο
επίθετο (ψεύτικοι, ψεύτικες,
ψεύτικα)

☑ Τis Αποκριές ο Κώστας έβαλε
ψεύτικο μουστάκι και ψεύτικα
γένια για να μην τον γνωρίζουν.

● αληθινός   ♦ **ψέμα, ψεύτης**

♪ ψεύ-τι-κος

ψηλός, ψηλή, ψηλό επίθετο
(ψηλοί, ψηλές, ψηλά)

☑ Ένας ψηλός άνθρωπος έχει
μεγαλύτερο ύψος από τους πε-
ρισσότερους ανθρώπους που
βρίσκονται στην ίδια ηλικία μ'
αυτόν.

✍ Η Αλίκη είναι **ψηλή** κοπέλα για
την ηλικία της. Έχει **ψηλώσει**

ψηλός ----- ψήνω

αρκετά για την ηλικία της.

● ΚΟΝΤΟΣ

✓ Ένα ψηλό κλαδί βρίσκεται σε αρκετό ύψος από το έδαφος.

✍ Το εκκλησάκι που είδε ο Κώστας ήταν στο πιο ψηλό σημείο του βουνού. ● χαμηλός

◇ Το εκκλησάκι βρίσκεται ψηλά. Είναι στην κορυφή του βουνού.

ψηλώνω ● κονταίνω

🎵 ψη-λός ✍ 'αντίθετα'

ψηλώνω ρήμα (ψήλωσα, θα ψηλώσω) → ψηλός

ψήνω, ψήνομαι ρήμα (έψησα, θα ψήσω)

α
β
γ
δ
ε
ς
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ψήνω ----- ψήνω

☑ Όταν ψήνεις ένα φαγητό, το μαγειρεύεις χωρίς νερό συνήθως στο φούρνο ή στα κάρβουνα.

✓ Όταν κάποιος ψήνεται στον πυρετό, έχει πολύ πυρετό.

◇ Το ψήσιμο κράτησε περισσότερο από μία ώρα. Ένα ψητό φαγητό είναι μαγειρεμένο στο φούρνο ή στα κάρβουνα.

● άψητος, βραστός (σαν ουσιαστικό) Το ψητό είναι κρέας μαγειρεμένο στο φούρνο ή στα κάρβουνα.

ψήσιμο,
ψησιέρα

🎵 ψή-νω

ψησταριά ----- ψηστιέρα

ψησταριά [η] ουσιαστικό
(ψησταριές)

☑ Στην ψησταριά ψήνουμε κρέας ή ψάρι στα κάρβουνα πάνω σε μία σχάρα.

✓ Ψησταριά λέμε και την ταβέρνα όπου πηγαίνουμε για να φάμε ψητά κρέατα. 🎵 ψη-στα-ριά

ψηστιέρα [η] ουσιαστικό
(ψηστιέρες)

☑ Η ψηστιέρα είναι μία μικρή ηλεκτρική συσκευή με σχάρα. Στην ψηστιέρα ψήνουμε διάφορα φαγητά. 🎵 ψη-στιέ-ρα

- Πότε λέμε ότι κάποιος σου ψήνει το ψάρι στα χείλη;

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ψιθυρίζω ----- ψίθυρος

ψιθυρίζω ρήμα (ψιθύρισα, θα ψιθυρίσω)

☑ Όταν ψιθυρίζεις, λες κάτι με σιγανή φωνή για να μη σε ακούσουν οι άλλοι.

✍ Ο Κώστας ψιθύρισε κάτι στο Νίκο, γιατί δεν ήθελε να τους ακούσει η Αθηνά. ● φωνάζω

◇ Η Αθηνά άκουγε κάποιους ψιθύρους αλλά δεν μπορούσε να καταλάβει τι λέγανε. «Σταματήστε το ψιθύρισμα» είπε. «Θέλω ν' ακούω κι εγώ». ψιθυριστός

🎵 ψι-θυ-ρί-ζω

ψίθυρος [ο] ουσιαστικό
(ψίθυροι) → ψιθυρίζω

ψιλικατζίδικο [το] ουσιαστικό
(ψιλικατζίδικα)

✓ Το ψιλικατζίδικο είναι ένα κατάστημα που πουλά διάφορα μικρά αντικείμενα, όπως τσιγάρα, τσίχλες και περιοδικά. Τα αντικείμενα αυτά τα λέμε και ψιλικά.

◇ ψιλικά   🎵 ψι-λι-κα-τζί-δι-κο

ψιλός, ψιλή, ψιλό επίθετο
(ψιλοί, ψιλές, ψιλά)

✓ Όταν κάτι είναι ψιλό, είναι πολύ λεπτό. ✍ «Η βελόνα της ένεσης είναι πολύ ψιλή» είπε ο οδοντογιατρός στην Αθηνά.

● χοντρός   🎵 ψι-λός

ψίχα [η] ουσιαστικό (ψίχες)

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ψίχα ----- **ψιχαλίζει**

Η ψίχα είναι το μαλακό μέσα μέρος του ψωμιού.

● κόρα   🎵 ψί-χα

ψιχάλα [η] ουσιαστικό (ψιχά-λες) → ψιχαλίζει

ψιχαλίζει ρήμα (ψιχάλισε, θα ψιχαλίσει)

Όταν ψιχαλίζει, πέφτει αραιή και σιγανή βροχή με μικρές και λεπτές σταγόνες.

◇ **Ψιχάλες** λέμε τις σταγόνες της βροχής που πέφτουν αραιά.

🎵 ψι-χα-λί-ζει

- Τι διαφορά έχουν οι λέξεις ψηλός - ψιλός;

ψίχουλο ----- ψόφιος

α
β
γ
δ
ε
ς
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ψίχουλο [το] ουσιαστικό
(ψίχουλα)

☑ Ψίχουλα λέμε τα πολύ μικρά κομματάκια ψωμιού που πέφτουν όταν το κόβουμε.

🎵 ψί-χου-λο

ψοφίμι [το] ουσιαστικό
(ψοφίμια)

☑ Το ψοφίμι είναι ένα νεκρό ζώο. **◇ ψόφιος, ψοφώ**

🎵 ψο-φί-μι

ψόφιος, ψόφια, ψόφιο επίθετο
(ψόφιοι, ψόφιες, ψόφια)

☑ Ένα ψόφιο ζώο είναι νεκρό, δε ζει πια.

ψόφιος ----- ψυγείο

✓ Λέμε ότι κάποιος είναι **ψόφιος**, όταν είναι πάρα πολύ κουρασμένος. **◇ ψοφίμι, ψοφώ**
🎵 ψόφιος

ψοφώ και **ψοφάω** ρήμα (ψόφρησα, θα ψοφήσω)

☑️ Όταν ένα ζώο ψοφάει, πεθαίνει.

✓ Τον τελευταίο καιρό ο κύριος Γιάννης ψοφάει από την κούραση στη δουλειά. Κουράζεται πάρα πολύ. 🎵 ψοφώ

ψυγείο [το] ουσιαστικό (ψυγεία)

☑️ Το ψυγείο είναι μία ηλεκτρική συσκευή που έχουμε στο σπίτι μας για να διατηρούμε αρκετές

ψυγείο ----- ψυχαγωγώ

μέρες διάφορα τρόφιμα σε χαμηλή θερμοκρασία.

✓ «Το σπίτι είναι σκέτο ψυγείο το χειμώνα» είπε ο κύριος Μιχάλης. Κάνει πολύ κρύο.

◇ **ψυγειοκαταψύκτης**

♪ ψυ-γεί-ο   Δες πλυντήριο

Ψυγείο και πλυντήριο.

ψυχαγωγώ, ψυχαγωγούμαι
ρήμα (ψυχαγωγήσα, θα ψυχαγωγήσω)

☑ Όταν ψυχαγωγείς κάποιον, του προσφέρεις χαρά μέσα από

α
β
γ
δ
ε
ς
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ψυχαγωγώ ----- ψυχή

το χορό, τον αθλητισμό και τη μουσική. ○ διασκεδάζω

◇ Του προσφέρεις ψυχαγωγία.

♪ ψυ-χα-γω-γώ

ψυχή [η] ουσιαστικό (ψυχές)

☑ Η ψυχή του ανθρώπου είναι ο εσωτερικός κόσμος του, τα συναισθήματά του.

✍ Τα παιδιά έχουν αγνή ψυχή, γιατί αγαπούν όλο τον κόσμο.

✓ Ο θείος Αλέκος έχει ψυχή! Δε φοβάται τίποτα κι έχει θάρρος και παλικάριά. ● δειλία

✓ Λέμε ότι βγάζεις την ψυχή, κάποιου, όταν τον ταλαιπωρείς. Όταν θέλεις κάτι πολύ, λέμε ότι το τραβάει η ψυχή σου. Λέμε ότι

ψυχή ----- ψύχραιμος

δίνεις την ψυχή σου σε κάτι, όταν δίνεις τα πάντα.

◇ ψυχούλα, ψυχίατρος, ψυχολόγος 🎵 ψυ-χή

ψύχραιμος, ψύχραιμη, ψύχραιμο επίθετο (ψύχραιμοι, ψύχραιμες, ψύχραιμα)

☑ Ένας ψύχραιμος άνθρωπος καταφέρνει να είναι ήρεμος, όταν αντιμετωπίζει δυσκολίες στη ζωή του. Έχει ψυχραιμία.

✍ Ο Κώστας έμεινε ψύχραιμος, όταν ανακάλυψε ότι η Ροζαλία χάθηκε κι άρχισε να σκέφτεται πού να πήγε.

◇ ψυχραιμία, ψυχρός

🎵 ψύ-χραι-μος

α
β
γ
δ
ε
ς
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ψυχραίνω ----- ψυχραίνω

ψυχραίνω, ψυχραίνομαι ρήμα
(ψύχρανα, θα ψυχράνω)

☑ Όταν ψυχραίνει ο καιρός, αρχίζει και κάνει κρύο. ○ παγώνω

● ζεσταίνω

✓ Όταν δύο άνθρωποι ψυχραίνονται μεταξύ τους, διαφωνούν σε κάτι και δεν είναι πια φίλοι.

◇ ψυχρός   🎵 ψυ-χραί-νω

Αν θέλεις να μάθεις τι έγινε με τη Ροζαλία που χάθηκε, ψάξε μέσα στο λεξικό τις λέξεις αναστατώνω, ανησυχώ, εξαφανίζομαι, βρίσκω, καταφεύγω, κουλουριάζω, κουνώ, χαίρομαι, χοροπηδώ

ψυχρός, ψυχρή, ψυχρό
επίθετο (ψυχροί, ψυχρές, ψυ-
χρά)

☑ Ένας ψυχρός άνεμος έχει χα-
μηλή θερμοκρασία, είναι κρύος.

✍ Σήμερα φυσάει ένας ψυχρός
βόρειος άνεμος και κάνει πάρα
πολύ κρύο. «Πώς θα παίξουμε
ποδόσφαιρο;» σκέφτηκε ο Κώ-
στας. «Κάνει ψύχρα».

✓ Όταν ένας άνθρωπος είναι
ψυχρός μαζί μας, δεν είναι πολύ
χαμογελαστός ή φιλικός.

○ κρύος ● ζεστός, θερμός

◇ ψύχρα, ψυχραίνω ● ζέστη

♪ ψυ-χρός

ψωμί [το] ουσιαστικό (ψωμιά)

ψωμί ----- **ψώνια**

Το **ψωμί** είναι μία ζύμη από αλεύρι, νερό και αλάτι που έχει ψηθεί στο φούρνο. ○ **άρτος**

◇ **Ψωμιέρα** λέμε τη θήκη όπου φυλάμε το **ψωμί**. 🎵 **ψω-μί**

ψωμιέρα [η] ουσιαστικό
(ψωμιέρες) → **ψωμί**

ψώνια [τα] ουσιαστικό (ψώνια)

Τα **ψώνια** είναι τα πράγματα που αγοράζει κάποιος.

✍ Η κυρία **Μαργαρίτα** και η **Αθηνά** γύρισαν από τα μαγαζιά με τις τσάντες τους γεμάτες **ψώνια**.

◇ Η κυρία **Μαργαρίτα** και η **Αθηνά** **ψώνισαν** ρούχα και παπούτσια.

ψώνια ----- ψωνίζω

○ αγοράζω

♪ ψώ-νια

ψωνίζω ρήμα (ψώνισα, θα ψωνίσω) → ψώνια

Τι έκανε ο Κώστας όταν έμαθε ότι η Ροζαλία χάθηκε; Ψάξε στη λέξη ψύχραιμος

α
β
γ
δ
ε
ς
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ωδειό ----- ωκεανός

Ω ω

ωδειό [το] ουσιαστικό (ωδεία)

☑ Στο ωδειό πηγαίνεις για να μάθεις μουσική και να παίζεις ένα μουσικό όργανο. 🎵 ω-δεί-ο

ωκεανός [ο] ουσιαστικό (ωκεανοί)

☑ Ο ωκεανός είναι μία μεγάλη θάλασσα.

✍ Ο Κώστας και η Αθηνά έψαξαν στην υδρόγειο σφαίρα και βρήκαν τον Ατλαντικό και τον Ειρηνικό ωκεανό. 🎵 ω-κε-α-νός

α
β
γ
δ
ε
ς
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ωμός ----- **ώρα**

ωμός, ωμή, ωμό επίθετο (ωμοί, ωμές, ωμά)

Τα ωμά τρόφιμα δεν έχουν ψηθεί ούτε μαγειρευτεί.

 Η Αθηνά δεν έδινε ποτέ **ωμό** ψάρι στη Ροζαλία. Φρόντιζε πάντα να είναι ψημένο. ● μαγειρεμένος, ψητός ω-μός

ώμος [ο] ουσιαστικό (ώμοι)

Οι ώμοι μας είναι εκεί όπου τα χέρια μας ενώνονται με το υπόλοιπο σώμα μας.

 ώ-μος 'το σώμα μας'

ώρα [η] ουσιαστικό (ώρες)

Με την ώρα μετράμε το χρόνο που περνάει. Μία ώρα έχει

ώρα-----ωραίος

εξήντα λεπτά. Μία ημέρα έχει είκοσι τέσσερις ώρες. ✍ Ο Κώστας κοίταξε το ρολόι του. 'Ηθελε να μάθει τι ώρα είναι. ✓ «Έχεις λίγη ώρα να ψάξουμε για τη Ροζαλία;» ρώτησε η Αθηνά το Νίκο. Έχεις χρόνο για ψάξιμο; «Ωρες ώρες νομίζω ότι δε θα τη βρούμε». Μερικές φορές. ✓ Λέμε ότι κάποιος χάνει ή σκοτώνει την ώρα του, όταν ασχολείται με άχρηστα πράγματα. Όταν κάποιος δεν αργεί, λέμε ότι είναι στην ώρα του. 🎵 ώ-ρα

ωραίος, ωραία, ωραίο επίθετο
(ωραίοι, ωραίες, ωραία)

☑ Ωραίο λέμε κάποιον ή κάτι

α
β
γ
δ
ε
ζ
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ωραίος-----ωριμάζω

που έχει ευχάριστη και καλή εμφάνιση. Ωραίο λέμε και κάτι που μας αρέσει. ✍️ «Τι ωραία που είναι η ζωγραφιά σου» είπε ο Κώστας στην Αθηνά. «Χαίρομαι να την κοιτάζω». ○ όμορφος

● άσχημος

◇ Όταν περνάς ωραία, περνάς ευχάριστα.

🎵 ω-ραί-ος

Η Αθηνά είδε στο περιοδικό μια ωραία ηθοποιό.

ωριμάζω ρήμα (ωρίμασα, θα ωριμάσω) → ώριμος

ώριμος-----ωφελώ

ώριμος, ώριμη, ώριμο επίθετο
(ώριμοι, ώριμες, ώριμα)

☑ Ένα ώριμο φρούτο είναι έτοιμο για να το κόψουμε και να το φάμε. ○ γινωμένος ● άγουρος ◇ Όταν ένα φρούτο έχει ωριμάσει, είναι ώριμο.

🎵 ώ-ρι-μος

ωφέλιμος, ωφέλιμη, ωφέλιμο
επίθετο (ωφέλιμοι, ωφέλιμες,
ωφέλιμα) → ωφελώ

ωφελώ, ωφελούμαι ρήμα
(ωφέλησα, θα ωφελήσω)

☑ Όταν ωφελείς κάποιον, κάνεις κάτι που τον βοηθάει.

α
β
γ
δ
ε
ς
η
θ
ι
κ
λ
μ
ν
ξ
ο
π
ρ
σ
τ
υ
φ
χ
ψ
ω

ωφελώ-----ωχ

 «Νομίζω ότι τα φρούτα θα ωφελήσουν την υγεία μου και τη διαίτά μου» είπε ο θείος Αλέκος.

○ βοηθώ ● βλάπτω, ζημιώνω

◇ «Τα φρούτα θα μου δώσουν πολλές ωφέλιμες βιταμίνες».

○ χρήσιμος ● άχρηστος

 ω-φε-λώ

ωχ επιφώνημα

Λέμε ωχ, όταν πονάμε ή όταν κάτι κακό θα συμβεί. ωχ

Μαθαίνουμε να γράφουμε τα γράμματα του αλφάβητου.

Το αλφάβητο έχει **24 γράμματα**. Μπορούμε να τα γράψουμε με κεφαλαία ή με μικρά. Στον πίνακα που θα δεις πιο κάτω γράψαμε όλα μαζί τα **γράμματα** και με τους δύο τρόπους.

κεφαλαία

A B Γ Δ E Z H Θ I K Λ Μ Ν Ξ Ο
Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

μικρά

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ
σ τ υ φ χ ψ ω

Χρωματίσαμε τα σύμφωνα με μαύρο χρώμα και τα **φωνήεντα** με **κόκκινο**.

Μπορείς να βρεις πόσα είναι τα σύμφωνα και πόσα τα **φωνήεντα** του αλφάβητου;

Μπορείς να βρεις κι άλλες λέξεις που ν' αρχίζουν από κάθε γράμμα;

Πότε χρησιμοποιούμε κεφαλαία και πότε μικρά;

Τα κεφαλαία τα χρησιμοποιούμε στην αρχή μίας πρότασης:

Με λένε Αθηνά.

Με κεφαλαία γράφουμε και το πρώτο γράμμα των κύριων ονομάτων:

Με λένε Αθηνά.

Τέτοια ονόματα είναι τα ονόματα των ανθρώπων και των τόπων, όπως οι πόλεις και οι χώρες:

Ελλάδα, Θεσσαλονίκη, Κώστας

Τόνο παίρνουν μόνο τα φωνήεντα και μάλιστα τα μικρά γράμματα. Τα μεγάλα γράμματα παίρνουν τόνο μόνο στην αρχή της λέξης και της πρότασης:

**Όταν βρέχει, κρατάμε ομπρέλα.
Η Άρτα είναι στην Ήπειρο.**

Φωνήεντα: α, ε, ι, η, ο, υ, ω

**Σύμφωνα: β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν,
ί, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ**

Μαθαίνουμε να προφέρουμε και τους φθόγγους.

Τα ζώα όταν φωνάζουν, βγάζουν ήχους. Μπορούμε να γράψουμε αυτούς τους ήχους με γράμματα. Η γάτα κάνει νιάου, ο κόκορας κάνει κικιρίκου, ο σκύλος γαβ.

Ήχους βγάζουν και οι άνθρωποι όταν μιλάνε. Τους ήχους αυτούς τους λέμε φθόγγους.

Ένας φθόγγος μπορεί να γράφεται με διαφορετικά γράμματα. Στην πρόταση Ο σκύλος του κυρίου Μιχάλη κυνηγάει τη Ροζαλία, ο φθόγγος ι υπάρχει 10 φορές.

Όταν θέλουμε να προφέρουμε τους **φθόγγους**, μπορούμε να χρησιμοποιούμε και κάποια σύμβολα, τα φωνητικά σύμβολα. Να τα σύμβολα που χρησιμοποιούμε για να γράψουμε τους **φθόγγους** που ακούμε. Οι **φθόγγοι** είναι φωνήεντα και σύμφωνα.

Φωνήεντα

ακούω φθόγγους	γράφω γράμματα
α	πατάτα
ε	πέντε, κεντώ, καιρός
ι	πίνω, τρύπα, ήχος, κοιμάμαι, εικόνα, υιοθετώ
ο	κόρη, ώμος
ου	κουνώ, ουρανός

Σύμφωνα

ακούω φθόγγους	γράφω γράμματα
β	βάρος, Σάββατο, χορεύω, αυλή
γ	γάτα
γ'	γελώ, γείτονας, χέρια, διαβάζω, δεκαριά, βιάζομαι
δ	δάσκαλος
ζ	ζώο, σγουρός, σβήνω
θ	θάλασσα
κ	καλός, εκκλησία
κ'	κερί, κιμάς, παιδάκια
λ	λαμπάδα, αλλαγή
λ'	λιακάδα

μ **μαμά**

ν **ναι, νωρίς, γενναίος**

ν' **νιάτα, κούνια**

π **πατέρας**

ρ **ρόδι, ώρα**

σ **σαλάτα, σώμα,
θάλασσα**

τ **τυρί, τρώω**

φ **φαγητό, ευχαριστώ,
αυτός**

χ **χορεύω, χαρά**

χ' **χέρι, χήρα, χιόνι,
ματιά**

μπ **μπαμπάς**

ντ **νταντά**

γκ **γκαρίζω, γκολ**

γκ' **γκι, άγγελος**

τσ **τσιρίζω, τσόκαρο**

τσ	τσιρίζω, τσόκαρο
----	------------------

τζ	τζίτζικας
----	-----------

πσ	ψωμί
----	------

κσ	έξω
----	-----

Μερικές φορές το **ι** προφέρεται πολύ γρήγορα και δεν ακούγεται σαν ολόκληρος φθόγγος, είναι δηλαδή ημίφωνο, όπως στις λέξεις χαϊδεύω, αηδόνη, κελαηδώ

Δες τις λέξεις:

κλίμα - κλήμα

τοίχος - τείχος

φύλλο - φύλο

ψηλός - ψιλός.

Γράφονται διαφορετικά, αλλά προφέρονται το ίδιο. Είναι **ομόηχες**.

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α).

**Απαγορεύεται η αναπαραγωγή
οποιοδήποτε τμήματος αυτού του
βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώ-
ματα (copyright), ή η χρήση του σε
οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γρα-
πτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας
και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και
Αθλητισμού /ΙΤΥΕ -ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.**

Ἐπειδὴ καὶ ἡ γῆ οὐκ ἀγνοοῦσιν
μοῦσαι να εἶναι,
καὶ μὴ εἴη θάνατος περὶ
ἄγασία ψήματα.

Πόλις αὐτῆς

ὉΝ ΚΑΧΗΜΟΝΕΙ
ΟΥΖΗΤΕΙΤΑΚΕΥΤΗΣ

α.ωττωκαρδαι
υττωκαρδαι

ϩϣχιντ:ιντ.ε.ε.

ϣϣχιντ:ιντ.ε.ε.

τ ο ρ

Δ β

ΒΙΑΡ

ϣ

τ

ϣ

— υ — — υυ — — υυ — υυ

— υυ —

